

ANNA ROGOWSKA

Archiwum Państwowe w Kielcach

Źródła do badań nad rozwojem przestrzennym, urządzeniem i wyglądem miasta Jędrzejowa w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach

Niniejsze opracowanie stanowi prezentację fragmentu wyników przeprowadzonej przez autorkę kwerendy dotyczącej źródeł do dziejów Jędrzejowa w kieleckim archiwum państwowym¹. Przyczyną powstania tej pracy były osobiste zainteresowania autorki, a także, jako jeszcze pracownika jędrzejowskiego Oddziału Terenowego Archiwum Państwowego w Kielcach, chęć i potrzeba zapoznania się choćby w podstawowym stopniu z zasobem centrali kieleckiego archiwum. Jędrzejów mimo swojej wielowiekowej i bogatej historii nie doczekał się jeszcze kompleksowej monografii historycznej, choć historycy podejmowali niejednokrotnie próby badań nad jego dziejami. Najwięcej uwagi poświęcono dziejom opactwa cystersów², w tym kilka artykułów – badaniom archeologicznym

---

¹ A. Rogowska, *Źródła do dziejów Jędrzejowa w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach*, Lublin 2010 (praca dyplomowa napisana pod kierunkiem prof. dra hab. K. Skupieńskiego, mps w Archiwum Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie).

² W. Bukowski, *Fundacja i pierwotne uposażenie klasztoru cystersów w Jędrzejowie*, b.m. 1985, (mps w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Kielcach); M. Zdanek, *Opat Teodoryk i cystersi jędrzejowscy w I połowie XIII wieku*, w: *Cystersi – Jędrzejów – Ziemia Jędrzejowska. Wspólne dziedzictwo*, red. K. Ślusarek, Jędrzejów–Kraków 2006, s. 51–67; *Cystersi misjonarze Europy. Jędrzejów, Koprzywnica, Sulejów, Wąchock. Materiały z sesji zorganizowanej w Kielcach w dniach 17–18 września 1994 roku z okazji obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego przy współpracy z Kieleckim Towarzystwem Naukowym i Instytutem Historii Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach*, red. A. Trybunalski, Kielce 1994; *Cystersi w Jędrzejowie. Rola klasztoru w społeczności lokalnej*, red. K. Ślusarek, Jędrzejów 1999; *Cystersi w Polsce. W 850-lecie fundacji opactwa jędrzejowskiego*, red. D. Olszewski, Kielce 1990; J. Dobosz, *Proces fundacyjny i pierwotne uposażenie opactwa cystersów w Jędrzejowie*, w: *Cystersi w Polsce*, s. 40–79; A. Dudek, *Jędrzejów. Archiopactwo cystersów*, Warszawa 1991; P. P. Gach, *Opactwo jędrzejowskie w dobie kasat zakonnych (koniec XVIII i XIX w.)*, w: *Cystersi w Polsce*, s. 97–126;

przeprowadzanym w opactwie³; pisano także o oświacie⁴, o Jędrzejowie w okresie powstań narodowowyzwoleńczych XIX wieku⁵ i okupacji niemieckiej⁶, o społeczeństwie⁷, w tym o społeczności żydowskiej⁸. Na uwagę zasługuje przedwojenna monografia gospodarcza powiatu jędrzejowskiego wydana nakładem Związku

---

W. Gliński, *Stan badań archeologiczno-architektonicznych klasztoru cystersów w Jędrzejowie*, w: *Cystersi misjonarze Europy*, s. 85–99; B. Kwiatkowska-Kopka, *Klasztor cystersów w Jędrzejowie*, Jędrzejów–Nowy Sącz 2006; D. Olszewski, *Kasata jędrzejowskiego opactwa i jej konsekwencje dla lokalnego środowiska*, w: *Cystersi w Jędrzejowie*, s. 87–98; W. Zwierzchowski, *Cystersi w Jędrzejowie po 1945 roku. Zarys dziejów*, w: *Cystersi – Jędrzejów*, s. 163–178.

- ³ W. Łuszczkiewicz, *Dwa zagubione pomniki naszej Romańszczyzny w Płocku i Jędrzejowie*, „Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce”, 5, 1886; T. Szydłowski, *Architektoniczny palimpsest jędrzejowski*, „Sztuki Piękne”, t. 3, 1926/1927, s. 229–234; Z. Lechowicz, *Jędrzejów, woj. kieleckie. Opactwo OO. Cystersów. Informator archeologiczny. Badania 1977*; Z. Lechowicz, *Wyniki badań archeologicznych w zespole klasztornym cystersów w Jędrzejowie w 1977 r.*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. 34, 1983, s. 223–232; Z. Pyzik, *Jędrzejów, Informator archeologiczny. Badania 1968, 1969*; B. Kwiatkowska-Kopka, W. Gliński, J. Firlet, *Najnowsze badania archeologiczne w obrębie opactwa Ojców Cystersów w Jędrzejowie, Klasztor w społeczeństwie średniowiecznym i nowożytnym. Materiały z międzynarodowej konferencji naukowej zorganizowanej w Turawie w dn. 8–11 maja 1996*, Opole–Wrocław 1996; B. Kwiatkowska-Kopka, *Wstępne wyniki badań archeologicznych w klasztorze oo. cystersów w Jędrzejowie przeprowadzonych w ramach programu „Tysiąclecie Zjazdu Gnieźnieńskiego”*, w: *Cystersi w Polsce*.
- ⁴ A. Artymiak, *Nauczycielstwo warszawskie w pracach tajnej szkoły średniej w powiecie jędrzejowskim X 1944 – I 1945*, Jędrzejów 1946; tenże, *Tajna szkoła powszechna w powiecie jędrzejowskim (1939–1945) we wspomnieniach młodzieży*, Jędrzejów 1948; A. Sokół, *Szkolnictwo i oświata w powiecie jędrzejowskim. Zarys dziejów do roku 1945*, Warszawa–Kraków 1973; tenże, *Z dziejów Seminarium Nauczycielskiego w Jędrzejowie w latach 1872–1936*, „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, R. XVII (1974), z. 4, s. 533–540; tenże, *Z dziejów szkolnictwa jędrzejowskiego do roku 1863*, „Studia Historyczne” (dalej: SH), R. XIII (1970), z. 4, s. 577–600.
- ⁵ A. Sokół, *Ziemia Jędrzejowska w powstaniu styczniowym*, SH, R. XVIII (1975), z. 1, s. 39–70; A. Artymiak, *Wiadomość o polskim szpitalu wojennym 1831 r. w budynkach cysterskich w Jędrzejowie*, Jędrzejów 1948.
- ⁶ A. Artymiak, *Ofiary zbrodni niemieckich w powiecie jędrzejowskim w latach 1939–1945*, Jędrzejów 1947; A. Sokół, *Działania wojenne we wrześniu 1939 roku na Ziemi Jędrzejowskiej, Wrzesień 1939 na Kielecczyźnie*, Kielce 1979; tenże, *Ruch oporu w regionie jędrzejowskim w latach okupacji niemieckiej (1939–1945)*, SH, R. XXX, 1987, z. 2, s. 257–274; tenże, *Straty wojenne i okupacyjne w Jędrzejowskim (1939–1945)*, SH, R. XXXI (1988), z. 2, s. 237–252; tenże, *Związek Walki Zbrojnej – Armia Krajowa w Jędrzejowskim w latach 1940–1945*, SH, R. XXVI (1983), z. 4, s. 663–684.
- ⁷ A. Artymiak, *Mieszkańcy miasta Jędrzejowa w świetle najstarszej księgi metrykalnej (1743–1752)*, Jędrzejów 1947; R. Piasecka, *Spółczesność powiatu jędrzejowskiego w latach 1918–1939*, Kielce 2000.
- ⁸ S. Wiech, *Osadnictwo Żydów w Jędrzejowie do 1914 roku [cz. I]*, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego” 1996, nr 3 (179), s. 3–16; tenże, [III] *Udział Żydów jędrzejowskich*

Ziemia w Jędrzejowie⁹. Powstały monografie historyczne dwóch jędrzejowskich parafii pod wezwaniem Trójcy Świętej¹⁰ i bł. Wincentego Kadłubka¹¹. Kilka publikacji w formie zbiorów artykułów wydano przy okazji obchodów rocznic 700-lecia miasta Jędrzejowa¹², 850-lecia opactwa cysterskiego¹³, 100-lecia szkoły nauczycielskiej w Jędrzejowie¹⁴ oraz jako pokłosie sesji naukowych organizowanych w Jędrzejowie w 1998¹⁵ i 2005 roku¹⁶.

Poza opracowaniami historycznymi wiele ciekawych informacji zawierają katalogi zabytków powiatu jędrzejowskiego¹⁷ oraz przewodniki i informatory turystyczne o charakterze popularnym¹⁸. Monografie o charakterze popularnonaukowym doczekały się również: jędrzejowska kolej wąskotorowa¹⁹ i Klub Sportowy „Naprzód”²⁰. Wreszcie ważne miejsce na liście literatury źródłowej dotyczącej Jędrzejowa zajmują wspomnienia, między innymi z okresu drugiej

---

w życiu gospodarczym miasteczka, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego” 1997, nr 1 (181).

- ⁹ S. Borkiewicz, Z. Linowski, *Monografia historyczna i gospodarcza powiatu jędrzejowskiego*, Kielce 1937.
- ¹⁰ W. Kowalski, D. Olszewski, *Parafia Trójcy Świętej w Jędrzejowie na tle dekanatu. Zarys dziejów*, Kielce 2003.
- ¹¹ W. Zwierzchowski, *Parafia bł. Wincentego Kadłubka w Jędrzejowie 1913–1939. Powstanie i funkcjonowanie*, Kraków 1998.
- ¹² *Ziemia Jędrzejowska*, oprac. J. Warchał, Kraków 1971.
- ¹³ *Cystersi w Polsce*.
- ¹⁴ *Stulecie zakładu kształcenia nauczycieli w Jędrzejowie 1872–1972*, Jędrzejów 1972.
- ¹⁵ Sesja pod tytułem: „Cystersi w życiu i kulturze społeczności lokalnej”; *Cystersi w Jędrzejowie*.
- ¹⁶ *Cystersi – Jędrzejów*.
- ¹⁷ J. Wiśniewski, *Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w Jędrzejowskiem, Mariówka 1930* (reprint Kielce 2000); *Corpus inscriptionum Poloniae*, t. 1: *Województwo kieleckie*, z. 2: *Jędrzejów i region jędrzejowski*, red. J. Szymański; wyd. B. Trelińska, Kielce 1978; *Katalog zabytków sztuki w Polsce. Województwo kieleckie*, red. J. Z. Łoziński, B. Wolff; *Województwo kieleckie*, z. 3: *Powiat jędrzejowski* [inventaryzację przeprowadził Tadeusz Przyppowski], Warszawa 1957.
- ¹⁸ A. Dudek, *Jędrzejów. Archiopactwo Cystersów*; B. Kwiatkowska-Kopka, *Klasztor cystersów w Jędrzejowie*; A. Szamraj, *Jędrzejów*, Nowy Sącz 2006; *Powiat jędrzejowski. Współczesność i tradycje historyczne*, red. U. Lubczyńska, A. Smorąg, G. Ślusarek, K. Ślusarek, Jędrzejów 2004; M. Kosobucki, *Powiat jędrzejowski. Od rzemiosła do przemysłu*, Bydgoszcz 2008; P. M. Przyppowski, *Muzeum Przyppowskich w Jędrzejowie*. Kielce 1993; tenże, *Słoneczny pomiar czasu*, Jędrzejów 1985; J. Zub, *Jędrzejów. Opactwo cysterskie*, Tarnobrzeg 2000; *Archiopactwo Cystersów w Jędrzejowie*, oprac. Ł. Borowiecki, Jędrzejów 2007, J. Kuczyński, *Jędrzejów i okolice*, Kraków 1991.
- ¹⁹ J. Żak, *Podzwonne dla jędrzejowskiej wąskotorówki: przyczynek do dziejów Jędrzejowskiej Kolei Dojazdowej*, Staszów–Sandomierz 2003.
- ²⁰ D. Szproch, *Naprzód klubie ty nasz. 80 lat Klubu Sportowego Naprzód Jędrzejów*, Jędrzejów 2008.

wojny światowej, spisane przez Sabinę Rachel Kałowską²¹, Zofię Przyppkowską²² i Andrzeja Ropelewskiego²³, a także zbiory anegdot i opowieści o życiu codziennym w Jędrzejowie spisane w latach sześćdziesiątych²⁴ i dziewięćdziesiątych²⁵ ubiegłego wieku.

Niniejsze opracowanie ma na celu prezentację i omówienie źródeł do dziejów rozwoju przestrzennego Jędrzejowa w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach. Intencją autorki jest, by wynik przeprowadzonej kwerendy stanowił pomoc dla osób korzystających z pracowni naukowej i pracowników archiwum w odniesieniu do źródeł dotyczących Jędrzejowa. Kwerendę przeprowadzono w oparciu o istniejące pomoce: informatory i przewodniki po zasobie archiwum, inwentarze książkowe, kartkowe, a także inwentarze elektroniczne, spisy zdawczo-odbiorcze oraz indeksy rzeczowe. Zasadniczo autorka starała się dotrzeć do wszystkich jednostek archiwalnych, traktujących wyłącznie o Jędrzejowie. Oczywiście podane tu informacje nie zawierają całości danych, stanowiących podstawę źródłową do dziejów rozwoju i wyglądu Jędrzejowa na przestrzeni wieków. Ich odnalezienie wymagałoby wieloletnich i wnikliwych badań nad korespondencją i wszelkimi protokołami posiedzeń organów kolegialnych i ich uchwałami, zestawieniami zbiorczymi, statystykami, raportami i sprawozdaniem ujętymi w całość bądź to z uwagi na teren lub zakres kompetencji sporządzającego je urzędu. Prace badawcze utrudnia także specyficzny charakter dokumentacji i stan opracowania poszczególnych zespołów, głównie brak szczegółowych pomocy archiwalnych.

Prezentację źródeł należy rozpocząć od dokumentów zawartych w spuściznie po Rządzie Gubernialnym Radomskim. Najważniejszym i jednym z najwcześniejszych zachowanych w zasobie kieleckiego archiwum materiałem kartograficznym dotyczącym Jędrzejowa jest plan regulacyjny miasta narodowego Jędrzejowa, sporządzony w 1821 roku przez Geometrę Przysięgłego Królestwa Polskiego Mariana Potockiego²⁶. Zachowała się także korespondencja dotycząca

²¹ S. R. Kałowska, *Uciekać, aby żyć*, Lublin 2000.

²² Rękopis wspomnień Zofii z Horstów Przyppkowskiej (1882–1969) spisanych w 1958 roku znajduje się w zbiorach Muzeum im. Przyppkowskich w Jędrzejowie, cytowany, w: T. Stolarski, *Znani i nieznanzi ziemi jędrzejowskiej*, Słupia Jędrzejowska–Włoszczowa 2009, s. 165–168.

²³ A. Ropelewski, *Oddział partyzancki „Spaleni”*, Gdańsk 1986; tenże, „Karas”, *W Jędrzejowskim Obwodzie AK*, Warszawa 1986; tenże, *W służbie wywiadu Polski Walczącej (na przykładzie Obwodu ZWZ-AK Jędrzejów)*, Gdańsk 1994.

²⁴ J. Roszko, S. Bratkowski, *Ostatki staropolskie*, Warszawa 1966.

²⁵ B. Znojek, *Korzenie i skrzydła. Opowieść o Jędrzejowie*, Jędrzejów 2000; też, *Zapiski prowincjonalne*, Jędrzejów 2007.

²⁶ Archiwum Państwowe w Kielcach (dalej: APK), Rząd Gubernialny Radomski (dalej: RGR), plany, sygn. 32.

okolicości sporządzania tego planu²⁷. Wiele ciekawych informacji o przywilejach nadanych miastu, o jego położeniu geograficznym, granicach, majątku i kondycji gospodarczej uzyskać można z „opisania historycznego oraz topograficznego miasta narodowego Jędrzejowa z 1820 roku”²⁸. W aktach Rządu Gubernialnego Radomskiego odnaleźć można sporządzony w 1840 roku projekt, a także korespondencję dotyczącą rozbiórki budynku starego ratusza oraz remontu i przebudowy domu w Rynku pod nr 5 na ratusz miejski, mający pomieścić areszt, kasę, kancelarię i mieszkanie burmistrza²⁹, jak również plan restauracji części wschodniej klasztoru ojców reformatów z 1864 roku sporządzony przez Budowniczego Powiatu, Borkowskiego³⁰. Inne dokumenty dotyczą remontów kościoła i klasztoru w Jędrzejowie³¹, korespondencji w sprawie zajęcia kościoła i zabudowań klasztornych przez zakon ojców reformatów z załączonym inwentarzem z 1834 roku³², a także korespondencji w sprawie rozebrania opustoszałego od przeszło 30 lat drewnianego kościółka szpitalnego pod wezwaniem Świętego Ducha³³. Dokumentacja pozostała po Rządzie Gubernialnym Radomskim zawiera także teczki dotyczące oświetlenia miasta³⁴, budowy studni miejskich³⁵ i wybrukowania ulic³⁶.

Materiały dotyczące wyglądu miasta można znaleźć także w zespole Dyrekcja Ubezpieczeń w Warszawie. Są to rysunki architektoniczne obiektów z jędrzejowskiego Podklasztorza, obrazujące rzut kościoła suprymowanego, parter i piętro domu przeznaczonego na mieszkania dla księży cystersów, a także kancelarii z mieszkaniem nadleśnego i karczmę z zajazdem, sporządzone tuszem i akwarelą przez Karola Niveta w 1848 roku³⁷. Kilka ciekawych planów i rysunków dotyczących Jędrzejowa zawiera spuścizna po Rządzie Gubernialnym Kieleckim. W zespole tym zachował się plan położenia osady Jędrzejów z 1876 roku³⁸, a także plany zabudowań składu artyleryjskiego dla 7 Dońskiej Konnej

---

²⁷ APK, RGR, sygn. 2303.

²⁸ Tamże.

²⁹ Tamże, sygn. 2289.

³⁰ Tamże, sygn. 38.

³¹ Tamże, sygn. 5816.

³² Tamże, sygn. 5818.

³³ Tamże, sygn. 5819.

³⁴ Tamże, sygn. 2290.

³⁵ Tamże, sygn. 2291.

³⁶ Tamże, sygn. 2292.

³⁷ APK, Dyrekcja Ubezpieczeń w Warszawie, sygn. 234, k. 27, 55, 47, 65; *Katalog rysunków architektonicznych z akt Dyrekcji Ubezpieczeń w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Kielcach*, oprac.: A. Penkalla, J. Szczepański, Warszawa 1993, s. 254, 255.

³⁸ APK, Rząd Gubernialny Kielecki, sygn. 17465.

Baterii stacjonującej w Jędrzejowie z lat 1876–1877³⁹, projekty żelaznych rezerwuarów na naftę z lat 1904 i 1908⁴⁰, plany sytuacyjne położenia cmentarzy: katolickiego i prawosławnego oraz projekt muru cmentarnego, sporządzone w latach 1873 i 1880⁴¹, plany sytuacyjne oficyny w podwórzu bożnicy jędrzejowskiej, przeznaczonej na szkołę żydowską i podobne plany usytuowania szkół żydowskich na ulicy Wodzisławskiej i w Rynku z lat 1897, 1900 i 1902⁴², projekt zabudowań fabrycznych⁴³, a także projekt urządzenia szkół elementarnych po pożarze z 1882 roku⁴⁴. Okres po odzyskaniu niepodległości charakteryzują akta Urzędu Wojewódzkiego Kieleckiego. Można tam znaleźć informacje na temat rozszerzenia granic Jędrzejowa z 1923 roku⁴⁵, a także dokumenty dotyczące remontów, administracji, użytkowania lub sprzedaży budowli państwowych⁴⁶ oraz korespondencję w sprawie zabytków⁴⁷. Pewne informacje uzyskać można także ze sprawozdań ze stanu miast niewydzielonych z powiatów za lata 1919–1921⁴⁸. Najliczniej reprezentowaną dokumentacją z tego okresu stanowią plany budowy, projekty, plany inwentaryzacyjne budynków mieszkalnych i gospodarczych, projekty urządzenia wystaw sklepowych i warsztatów rzemieślniczych z lat 1925–1939, przechowywane w zespole Akta miasta Jędrzejowa⁴⁹, sporządzone w formie sztywnych obwolut formatu A4, barwne i dające pogląd na wygląd miasta w okresie międzywojennym. Zespół zawiera także akta dotyczące oświetlenia miasta⁵⁰, inwestycji⁵¹, budowy i remontów dróg i placów⁵² oraz podniesienia estetyki miasta⁵³. Kilka planów sytuacyjnych i projektów budynków przedwojennego Jędrzejowa zawierają akta Dyrekcji Robót Publicznych Urzędu Wojewódzkiego Kieleckiego I. Dzięki nim można się dowiedzieć, jak wyglądała sala kinowa w domu ludowym parafii św. Wincentego⁵⁴, budynki kina „Bajka”⁵⁵, Straży

³⁹ Tamże, sygn. 17440–17441.

⁴⁰ Tamże, sygn. 17449–17450, 17454, 17481.

⁴¹ Tamże, sygn. 17467–17468.

⁴² Tamże, sygn. 17473–17475.

⁴³ Tamże, sygn. 17477, 17484.

⁴⁴ Tamże, sygn. 17480.

⁴⁵ APK, Urząd Wojewódzki Kielecki I (dalej: UWK I), sygn. 4434.

⁴⁶ Tamże, sygn. 14892, 14958, 15018, 15094, 15094a, 17253, 17300, 17421.

⁴⁷ Tamże, sygn. 21511.

⁴⁸ Tamże, sygn. 6874.

⁴⁹ APK, Akta miasta Jędrzejowa (dalej: AmJ), sygn. 87–450.

⁵⁰ Tamże, sygn. 37.

⁵¹ Tamże, sygn. 51.

⁵² Tamże, sygn. 49–50.

⁵³ Tamże, sygn. 48.

⁵⁴ APK, UWK I, sygn. 17960.

⁵⁵ Tamże, sygn. 17588.

Ogniowej⁵⁶, jędrzejowskiej synagogi⁵⁷, gimnazjum przyrodniczego⁵⁸, szkoły powszechnej na Podklasztorzu⁵⁹, łaźni rytualnej⁶⁰, ochronki dla dzieci⁶¹, budynki gospodarcze przy szpitalu powiatowym⁶², a także zabudowa przemysłowa młynów⁶³, garbarni⁶⁴, betoniarni⁶⁵, gipsiarni⁶⁶, słodowni⁶⁷ i cegielni⁶⁸. Kilka jednostek poświęcono miejskiej gospodarce drogowej⁶⁹ i przebudowie ulic⁷⁰. Szczątkowe informacje dotyczące inwentaryzacji zabudowań po klasztorze cystersów⁷¹, placu pocerkiewnego⁷², gruntów po byłym seminarium nauczycielskim⁷³ oraz po urzędzie skarbowym⁷⁴ zawierają akta przedwojennego starostwa powiatowego. Kartoteki inwentaryzacyjne zawierają wykazy szacunkowe nieruchomości, szkice, mapki, korespondencję dotyczącą wykorzystania budynków – dzierżawy, wynajmu, wysokości czynszów oraz wykazy lokatorów. Z okresu drugiej wojny światowej zachował się jedynie plan sytuacyjny fabryki „Standard Gips” w Jędrzejowie⁷⁵. W aktach powojennego urzędu wojewódzkiego zachowały się dwie teczki dotyczące projektu budowy kanalizacji i wodociągów dla miasta Jędrzejowa w 1948 roku⁷⁶ oraz projekt i ocena kanalizacji i wodociągów w Jędrzejowie z 1950 roku⁷⁷. Informacje na ten temat zawierają także akta miasta Jędrzejowa⁷⁸. W aktach urzędu wojewódzkiego znajdują się akta pomiarowe Jędrzejowa z lat 1947–1949, zebrane przez Wydział Pomiarów. Zawierają one sprawozdania, protokół z inspekcji i przyjęcia prac pomiarowych oraz dziennik czynności,

---

⁵⁶ Tamże, sygn. 17593.

⁵⁷ Tamże, sygn. 18241.

⁵⁸ Tamże, sygn. 18318.

⁵⁹ Tamże, sygn. 18372.

⁶⁰ Tamże, sygn. 17961.

⁶¹ Tamże, sygn. 17962.

⁶² Tamże, sygn. 18492.

⁶³ Tamże, sygn. 17590, 17592, 17595, 17959, 18056–18057, 18164.

⁶⁴ Tamże, sygn. 17539.

⁶⁵ Tamże, sygn. 17596.

⁶⁶ Tamże, sygn. 17591, 17704.

⁶⁷ Tamże, sygn. 17705.

⁶⁸ Tamże, sygn. 17707.

⁶⁹ Tamże, sygn. 15673.

⁷⁰ Tamże, sygn. 18856, 18858–18859.

⁷¹ APK, Starostwo Powiatowe Jędrzejowskie I, sygn. 1.

⁷² Tamże, sygn. 2.

⁷³ Tamże, sygn. 3.

⁷⁴ Tamże, sygn. 4.

⁷⁵ APK, AmJ, sygn. 486.

⁷⁶ APK, Urząd Wojewódzki Kielecki II (dalej: UWK II), sygn. 3901.

⁷⁷ Tamże, sygn. 4017.

⁷⁸ APK, AmJ, sygn. 537.

a także wyniki pomiarów geodezyjnych miasta, szkic poglądowy stref zabudowy oraz szkic sieci niwelacyjnej⁷⁹. W zespole znajdują się również materiały dotyczące podziału terytorialnego miasta Jędrzejowa w latach 1945–1949⁸⁰ oraz spraw terenu po byłym seminarium nauczycielskim w dzielnicy Podklasztorze⁸¹ i nieruchomości państwowej budynku byłej Kasy Skarbowej przy ul. 14 stycznia 25 (dziś 11 Listopada) ze szkicami sytuacyjnymi⁸². Informacje dotyczące stanu miasta po zakończeniu drugiej wojny światowej mieści także spuścizna pozostała po powojennym starostwie powiatowym; znajdują się tam wykazy szkód wojennych w mieście Jędrzejowie⁸³ oraz korespondencja dotycząca gmachu byłego seminarium nauczycielskiego⁸⁴. W aktach Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach z lat 1945–1950 zachowały się jędrzejowskie akta dotyczące realizacji „Akcji R” mającej na celu polepszenie warunków komunalnych robotników⁸⁵. W aktach Wydziału Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Jędrzejowie zachowały się wykazy ulic⁸⁶, wykazy nieruchomości opuszczonych⁸⁷, a także korespondencja dotycząca prac nad podniesieniem estetyki miasta⁸⁸. Akta dotyczące podziałów administracyjnych powiatu wytworzone przez prezydium powiatowej rady narodowej zawierają dane o projektach zmiany granic miasta w 1969 roku⁸⁹. Dokumentację tę uzupełniają akta Wydziału Organizacyjno-Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach, gdzie oprócz wspomnianych informacji o zmianach granic miasta⁹⁰ znajdują się także charakterystyki miasta i gminy Jędrzejów z lat 1951 i 1972⁹¹. Z kolei akta Wydziału Budownictwa, Architektury i Urbanistyki zawierają dokumentację techniczną dotyczącą zabezpieczenia dzwonnicy przy kościele parafialnym oo. cystersów⁹², projekty techniczne budynków Zasadniczej Szkoły

⁷⁹ APK, UWK II, sygn. 3687.

⁸⁰ Tamże, sygn. 556.

⁸¹ Tamże, sygn. 208.

⁸² Tamże, sygn. 226.

⁸³ APK, Starostwo Powiatowe Jędrzejowskie z lat 1945–1950, sygn. 220.

⁸⁴ Tamże, sygn. 354.

⁸⁵ APK, Wojewódzka Rada Narodowa w Kielcach z lat 1945–1950, sygn. 526, 535.

⁸⁶ APK, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Urząd Powiatowy w Jędrzejowie, sygn. 2764.

⁸⁷ Tamże, sygn. 2766–2768.

⁸⁸ Tamże, sygn. 2770–2771.

⁸⁹ Tamże, sygn. 93.

⁹⁰ APK, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Kielcach (dalej: PWRN), Wydział Organizacyjno-Prawny, sygn. 1661.

⁹¹ Tamże, sygn. 1695, 1789.

⁹² APK, PWRN, Wydział Budownictwa, Architektury i Urbanistyki, sygn. 236.

Mechanizacji Rolnictwa w Jędrzejowie⁹³, bursy⁹⁴, warsztatów szkoły zawodowej⁹⁵, przedszkola i kuchni „Caritas”⁹⁶, zabudowań przemysłowych⁹⁷, budynków mieszkalnych⁹⁸, zajezdni PKS⁹⁹, a także budynków dla instytucji państwowych urzędu skarbowego¹⁰⁰, stacji SANEPID-u¹⁰¹, lecznicy dla zwierząt¹⁰² oraz projekty montażu instalacji c.o. i wod.-kan. w budynkach Komitetu Powiatowego PZPR¹⁰³ i szpitalu powiatowym¹⁰⁴. Natomiast w aktach pozostałych po działalności Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Jędrzejowie znajdują się akta Powiatowego Komitetu Budowy Pomnika Wdzięczności dla Armii Czerwonej w Jędrzejowie¹⁰⁵ i ankieta dotycząca charakterystyki miasta Jędrzejowa¹⁰⁶. Bardzo ciekawym materiałem do badań nad urządzeniem i inwestycjami przeprowadzanymi w Jędrzejowie jest analiza możliwości rozwoju miasta sporządzona w 1968 roku, złożona z części opisowej, zawierającej charakterystykę miasta, jego mieszkańców, warunków życia oraz inwestycji. Do części opisowej dołączono 4 plany ilustrujące czynniki fizjograficzne, użytkowanie i uzbrojenie terenu¹⁰⁷. Natomiast najnowsze dane na temat porządkowania miasta zawierają akta Urzędu Miasta i Gminy w Jędrzejowie¹⁰⁸.

Wyniki przeprowadzonej w zasobie kieleckiego archiwum kwerendy ujawniają bogactwo źródeł do dziejów Jędrzejowa, z których liczną reprezentację stanowią XIX-wieczne barwne plany, dzięki dokumentacji zebranej przez Rząd Gubernialny Radomski, Rząd Gubernialny Kielecki i Dyрекcję Ubezpieczeń w Warszawie. Międzywojenna historia Jędrzejowa udokumentowana została głównie w zakresie działalności władz miejskich w aktach miasta Jędrzejowa, choć wielu informacji dostarczają również akta międzywojennego Starostwa Powiatowego Jędrzejowskiego i Urzędu Wojewódzkiego Kieleckiego I. Poza szczerkowo zachowanymi aktami miasta Jędrzejowa z okresu okupacji brak w kieleckim

⁹³ Tamże, sygn. 348, 349.

⁹⁴ Tamże, sygn. 267–269.

⁹⁵ Tamże, sygn. 378.

⁹⁶ Tamże, sygn. 914.

⁹⁷ Tamże, sygn. 612, 632, 689, 672, 673, 731, 897, 898.

⁹⁸ Tamże, sygn. 611, 688, 1061.

⁹⁹ Tamże, sygn. 730.

¹⁰⁰ Tamże, sygn. 816–821.

¹⁰¹ Tamże, sygn. 977.

¹⁰² Tamże, sygn. 950.

¹⁰³ Tamże, sygn. 896.

¹⁰⁴ Tamże, sygn. 949.

¹⁰⁵ APK, Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Jędrzejowie, sygn. 234.

¹⁰⁶ Tamże, sygn. 235.

¹⁰⁷ Tamże, sygn. 316.

¹⁰⁸ APK, Urząd Miasta i Gminy w Jędrzejowie, sygn. 163.

archiwum źródeł do historii miasta w okresie drugiej wojny światowej. Najlepiej przedstawia się stan zachowania dokumentacji dotyczącej okresu Polski Ludowej i PRL-u, zgromadzonej w większości w zasobie byłego jędrzejowskiego oddziału archiwum. Bogactwo informacji zawierają także akta instytucji szczebla średniego, takich jak kolejne urzędy wojewódzkie i wojewódzkie rady narodowe. Większość z prezentowanych materiałów to dokumentacja aktowa, choć pewną część stanowi także dokumentacja techniczna i kartograficzna.

Podsumowując należy stwierdzić, że część akt, stanowiąca najstarsze, XIX-wieczne materiały, została już w pewnym stopniu opracowana. Brak natomiast opracowań dotyczących najnowszych dziejów Jędrzejowa. Postulaty co do stanu badań nad przeszłością Jędrzejowa po drugiej wojnie światowej ilustruje artykuł Krzysztofa Ślusarka¹⁰⁹ prezentowany podczas sesji naukowej pod tytułem: „Cystersi – Jędrzejów – Ziemia Jędrzejowska. Wspólne dziedzictwo”, która odbyła się w Jędrzejowie w 2005 roku. Niniejsze opracowanie, mimo że nie zawiera charakterystyki wszystkich materiałów do dziejów miasta, może stanowić swego rodzaju przewodnik tematyczny po źródłach do dziejów Jędrzejowa w kieleckim archiwum. Może być punktem wyjścia do dalszych, bardziej szczegółowych badań, a przede wszystkim powinno ułatwić dotarcie do najważniejszych zespołów archiwalnych i zawartych w nich materiałów, które z pewnością stanowią podstawę źródłową do pracy nad kompleksową monografią dziejów miasta.

Summary

This study contains a presentation of part of a query conducted by the author, pertaining to source texts for the history of Jędrzejów, found in the holdings of the State Archive in Kielce. A query conducted at the Kielce Archive has revealed a variety of sources, broadly represented by nineteenth-century colour maps. These come from the documentation collected by the Guberniya Authorities in Radom and Kielce, as well as the Insurance Directorate in Warsaw. The interwar history of Jędrzejów was documented mainly in terms of operation of municipal authorities, in the archives of the town of Jędrzejów, although much information can be gleaned from the interwar files of the Jędrzejów District Authorities and the Voivodeship Office in Kielce. Apart from partially surviving archives of the town of Jędrzejów under Nazi rule, the Kielce Archive lacks source texts for the history of the town. Documentation of the People's Poland period is best preserved, having been collected mainly in the fonds of the former Jędrzejów branch of the Archive. A wealth of information is also found in medium-rank institutions, such as voivodeship offices and voivodeship national councils. The majority of the presented materials is file

¹⁰⁹ K. Ślusarek, *Jędrzejów i Ziemia Jędrzejowska po II wojnie światowej. Postulaty badawcze*, w: *Cystersi – Jędrzejów*, s. 151–162.

documentation, although part of it comprises technical and cartographic documentation. This study, despite the fact that it does not characterise all the source materials for the town's history, can still constitute a thematic guide to source texts for Jędrzejów's history in the Kielce Archive. It may become a springboard to further, more detailed research. Most of all, it ought to facilitate locating the most significant archival fonds and the materials which they contain, and which will certainly provide groundwork sources for a comprehensive monograph of the town's history.